

Barátságosan és szeretetben egymás mellett

Interjú dr. Ferencz József unitárius püspökkel

A Magyarországi Unitárius Egyház Zsinati Főtanácsa októberi ülésén választotta dr. Ferencz Józsefet püspökké, Bartók Béla Magyarországon élő fiát, Bartók Belát pedig főgondnökká. Beiktatásuk november 22-én volt. Ez alkalomból felkerestük dr. Ferencz Józsefet.

Köszönteni szeretnénk lapunk olvasói nevében a Magyarországi Unitárius Egyház új püspökét. Jó alkalom ez arra, hogy a magyar unitarizmus történetéről kérdezzük Önt.

— A Magyar Unitárius Egyház 1568-ban alakult meg. 1571-ben a marosvásárhelyi országgyűlés erősítette meg az akkor önálló Erdély területén a négy egyháznak egymás mellett való élését: a katolikus, a református, az evangélikus és az unitárius vallását. A mi híveink, akik elfogadták Dávid Ferenc tanításait, az unitárius elnevezést csak később vették föl. A magyarországi unitarizmus része az Erdélyben keletkezett unitarizmusnak. Még Dávid Ferenc életében, 1569 táján, vándor prédikátorok mentek át az Alföldre, az akkor török hódoltság alatt álló területekre, és ott unitárius gyülekezeteket alapítottak. Majd átlépték a Tisza és a Duna vizét, és Dunántúlon, Pécs környékén alakultak igen jelentős unitárius gyülekezetek. Pécsen van egy katolikus templom, a Mindenszentek temploma. Ez a templom kb. 100—150 esztendőn keresztül a török hódoltság ideje alatt unitárius templom is volt. Az egykorú feljegyzések szerint ezt a templomot középen deszkafalal elválasztották, és az egyik oldalon tartották az istentiszteletet az unitáriusok, a másikon a katolikusok.

— Dávid Ferenc körül sok vallási vita volt, és halála után az erdélyi unitáriusok egy része az unitárius egyház akkori világi vezetőjének, az olasz származású Blandrata György udvari orvosnak és udvari tanácsosnak a tanításait fogadta el. A radikálisabbak — ezek közé tartoztak a török hódoltság alatt területen élő magyar unitáriusok is — Karádi Pált, az irodalomtörténetből jól ismert személyiséget, akkori temesvári lelkészt választották meg alföldi püspökké, szemben az akkori Kolozsvárt megválasztott Hunyadi Demeter püspökkel. Az alföldi és a dunántúli gyülekezetek a török hódoltság megszűntével, a Habsburg uralom éveiben évelészttek. A pécsi jezsuita rend annalesei őrzik azt az adatot, hogy kb. a 18. század végén tért vissza az utolsó unitárius katolikus vagy református vallásra.

— A 19. század derekán, a kiegyezést követő esztendőben igen sok erdélyi unitárius ember költözött Budapestre és más magyarországi városokba. 1869. júniusában a Budapesti Református Főiskola tanácstermében tartotta az első unitárius istentiszteletet Ferencz József, akkor még kolozsvári teológiai tanár és lelkész, az én boldogult nagyapám, aki később 52 esztendőn át, 1876—1928-ig az erdélyi unitáriusok püspöke volt. 1890-ben épült föl a főváros által ajándékozott telken az unitáriusok temploma. 1918-ig, az első világháború végéig, a mai Magyarország területén élő unitáriusok a Duna-Tisza menti eszperességet alkották. Az első világháború befejezése után azonban önállóságra kényszerültek. A II. világháború ideje alatt a budapesti és magyarországi unitáriusok ismét a kolozsvári püspök fennhatósága alatt éltek.

— Az 1945-ben bekövetkezett történelmi és társadalmi változások következtében a romániai magyar unitáriusok 1948—49-ben átdolgozták szervezeti törvényeiket, és a kolozsvári egyházi főhatóság értesítette a Budapesti székelő egyházköri tanácsot, hogy a teljes fennhatóságot, jurisdikciót átadja. Esztendők teltek el, és kialakult az a szervezeti forma, amelyben ma élünk. Az 1968. augusztusában Budapesten tartott zsinatunkon mondtuk ki formailag a Magyarországi Unitárius Egyház megalakulását. Határozatunkat a magyar kormány képviselőjében az Állami Egyházügyi Hivatal tudomásul vette. Ezt követően került sor szervezeti törvényeink kidolgozására. Remetei Filep Imre h.

püspökünk volt az egész átalakulás, önállóvá szerveződés előkészítője, de váratlanul, 1970. decemberében, 55 éves korában elhunyt. Így háramlott az én vállaimra az a feladat, hogy az egyházvezetés munkáját ellássam.

Miként lesz valaki unitárius püspök?

— Az unitárius egyház püspökét a zsinat választja, melynek tagjai a gyülekezet lelkészei és a világi egyházi tanácsosok. A püspök tehát választott tisztségviselője az egyháznak, megbízatása 6 esztendőre szól, a ciklus eltelte után újra választható. Megválasztása után a zsinat előtt egyházi hűségesküvet tesz.

Szeretnénk tájékoztatni olvasóinkat Püspök Úr munkásságáról, életének eddigi eseményeiről.

— Dicsősésmártonban születtem, 1908. augusztus 30-án. Gimnáziumi tanulmányaimat az unitáriusok kolozsvári kollégiumában végeztem. Teológiai tanulmányaimat a kolozsvári unitárius Teológiai Akadémián és a kolozsvári román Tudományegyetemen kezdtem meg. Tanulmányokat folytattam külföldön is, a bécsi, a németországi marburgi, a párizsi, a genfi és az oxfordi egyetemeken. 1932-ben szereztem meg lelkészi okleveletem, de már mint segédlelkész 1931. szeptembere óta Budapesten tevékenykedtem. Azóta itt élek. A II. világháború befejezése után hosszú éveken keresztül világi pályán is dolgoztam.

Mi volt ez a foglalkozás?

— A magyar állampolgárok külföldi követeléseinek az érvényesítésével foglalkoztam a Pénzügyi Központ és az Általános Értékforgalmi Bank keretében. 1968-ban vonultam nyugalomba. Ezt követően kaptam meghívást a chicagói egyetemhez tartozó unitárius teológiai fakultásra, ahol több mint két hónapon keresztül, mint vendégprofesszor, egyháztörténetből tartottam előadásokat. 1957 óta az egyház világi elnökének a feladatkörét töltöttem be. Elhunyszolgatársammal, Filep Imrével együtt nagyon sok külföldi konferencián, kongresszuson, egyházi gyűlésen vettem részt. Örömmel állapítom meg, hogy a külföldön élő magyarok között mind többen vannak azok, akik pozitívan ítélik meg a mi hazai egyházi és társadalmi életünket.

Mi a véleménye Püspök

Úrnak az unitáriusok és katolikusok közötti kapcsolatáról?

— Kora gyermekkorom óta azt tapasztaltam, hogy a különböző egyházakhoz tartozó emberek egymás mellett és békeben élnek. Édesanyám a római katolikus egyház híve volt. Mint egész fiatal gyermek ismertem meg a gyulafehérvári katolikus püspököt, Majláth Gusztáv Károlyt, aki annak ellenére, hogy az ő híveinek száma sokkal nagyobb volt, mint az erdélyi unitáriusoké, nagyon sokszor felkereste boldogult nagyapámat a lakásán, és mindig a barátságos és a testvéri együttérzés hangján a nálánál idősebb püspököt Józsi bácsinak szólította.

— Az 1968-as kolozsvári unitárius zsinatom alkalmam volt megismerni Márton Áron jelenlegi gyulafehérvári püspök urat is, aki az ottani zsinaton tolmácsolta a katolikus egyház üdvözlését. A mi budapesti zsinatunkat is megtisztelte jelenlétével a római katolikus egyház küldöttsége, élén Semptey László érseki helytartóval és dr. Várkonyi Imre prépost kanonokkal, az Actio Catholica országos igazgatójával, akik ugyancsak kifejezésre juttatták a magyarországi katolikusok jókívánságait a mi 400. éves jubileumunk alkalmával. Nemrégiben a prágai Keresztény Békekonferencián, ahol mint megfigyelő vettem részt, együtt ültem a magyar katolikusok két képviselőjével, dr. Várkonyi kanonok úrral és Száva János főesperes úrral. Úgy vélem, hogy a személyes kapcsolatokkal, egymás véleményünk a Dávid Ferenc-i szellemben való tiszteletben tartásával — hiszen az unitarizmusnak egyik jellemzője mindig a tolerancia, a türelmesség gondolata volt — a két egyház a jelenben és a jövőben is barátságosan és szeretetben élhet egymás mellett.

Majna Balázs